

забезпеченні протидії корупції в бюджетній сфері має величезне значення, так як дозволяє встановити основні для кваліфікації злочину факти – розмір економічного збитку.

Список бібліографічних посилань: 1. Стратегія національної безпеки України : затв. указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 09.10.2019). 2. Степанюк Р. Л. Ситуаційний підхід у формуванні методик розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України. *Право і Безпека*. 2013. № 3 (50). С. 110–115. 3. Євдокіменко С. В. Судово-економічна експертиза: теоретико-методологічні засади і практика реалізації : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. : 12.00.09. Харків, 2016. 44 с. 4. Волобуєв А. Ф. Проблеми методики розслідування розкрадань майна в сфері підприємництва. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 336 с. 5. Шаповал О. В. Криміналістичне забезпечення розслідування економічних злочинів : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.09. Київ, 2017. 328 с. 6. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 09.10.2019).

Одержано 12.10.2019

УДК 343.98

Валерія Олегівна МАЛЯРОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри криміналістики

та судової експертології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-0766-0752>

ТАКТИКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ БОРОТЬБИ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

На сучасному етапі людство зіткнулося з низкою серйозних проблем, які впливають на подальше здорове існування всього світового суспільства. При цьому деякі аналітики та науковці називають ці проблеми нерозв'язними, вважаючи що повністю їх побороти неможливо. Зате, цілком ймовірно зменшити їх негативний вплив на світову спільноту. Для цього необхідні цілеспрямовані дії на державному рівні всіх учасників світового процесу.

Серед таких проблем найбільшу тривогу викликає поширення наркоманії. Наркоманія представляє пряму і явну загрозу здоров'ю не тільки окремої особистості, але й суспільства в цілому. Масштаби цього явища викликають тривогу кожного мислячого громадянина. Поширення та вживання наркотиків супроводжують поширення хвороб, зростання злочинності, корупція, насильство. Незаконний оборот наркотиків чинить негативний вплив на економічні, культурні та політичні основи держави.

Науково-практичний інтерес представляють слідчі ситуації, які формуються при затриманні учасників злочинної групи, що вчинює злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. На практиці виникають такі слідчі ситуації: 1) одночасне затримання всіх учасників злочинної групи, що дозволяє забезпечити раптовість дій, не дає злочинцям можливості знищити сліди злочину або зникнути; 2) затримання спочатку декількох осіб, які становлять одну із ланок злочинної групи. Затримання застосовується у випадках, коли виявлено і задокументовано протиправні дії не всіх, а лише декількох її учасників, причому застосування цього заходу не повинно перешкоджати викриттю інших співучасників; 3) затримання спочатку одного з учасників злочинної групи, яке проводиться таємно від інших. Цей тактичний прийом полягає в тому, що поміж підозрюваних вибирається той, чиї злочинні дії виявлені, задокументовані і є підстави припускати, що він дасть правдиві показання не тільки про себе, але й про інших учасників; 4) затримання спочатку одного з учасників злочинної групи за скоєння ним іншого злочину. Тактична операція проводиться так, щоб інші члени групи знали, що їх співучасник притягується до кримінальної відповідальності за злочин, не пов'язаний з їх спільними кримінальними діями. Усе це дозволяє не тільки викрити затриманого, але й зібрати докази, що є підставою для затримання інших учасників угруповання; 5) затримання на місці злочину застосовується, як правило, у тих випадках, коли злочинні дії певних осіб в основному виявлені, але задокументувати їх практично неможливо. Затримання проводиться також для одержання додаткових незаперечних доказів проти тих осіб, чиї злочинні дії задокументовані лише частково.

Виділення ситуацій затримання має важливе значення для розробки його тактики. Йдеться про можливість типізації ситуацій затримання, виявлення типових ситуацій, що повторюються в певних умовах. Можливість розгляду типових ситуацій затримання дозволяє сформулювати відповідні системи тактичних прийомів, як найбільш ефективні.

Найбільш повний алгоритм діяльності слідчого щодо затримання особи, яка скоїла злочин, складається з таких дій:

- встановлення підстав та мети затримання особи;
- прийняття рішення про доцільність затримання;
- клопотання за згодою з прокурором перед слідчим суддею щодо ухвали про затримання особи;
- підготовка до затримання;
- безпосереднє затримання підозрюваного;
- особистий обшук затриманого для виявлення і вилучення слідів злочину, речових доказів тощо;
- доставка особи в службове приміщення МВС;
- складання протоколу затримання;
- з'ясування обставин і правова кваліфікація злочину;
- повідомлення сім'ї підозрюваного про його затримання;
- перепровадження підозрюваного в ізолятор тимчасового тримання (ІТТ);
- звільнення затриманого з ІТТ чи доставка його до слідчого судді з поданням про обрання затриманому запобіжного заходу.

Слід відзначити загальну тактичну рису затримання злочинця, яка обумовлена тим, що ця дія, яка є тимчасовим запобіжним заходом, носить примусовий характер. Тобто важливою рисою затримання є притаманний йому конфліктний характер. Конфліктна ситуація є однією з найважливіших особливостей затримання. Тому психологічна характеристика затримання визначається конфліктністю ситуації, у якій воно здійснюється, а звідси – і стресовими станами учасників затримання. Проведення затримання характеризується конфліктністю, навіть за відсутності активної фізичної протидії.

Для успішної протидії незаконному обігу наркотиків та поширенню наркоманії необхідно враховувати всі аспекти цієї проблеми.

Одержано 16.10.2019